

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประชาชนที่อยู่อาศัยในชุมชนต่างๆ ของประเทศไทยมีความกระตือรือร้นที่จะรวมตัวกันเพื่อต่อรองอำนาจกับรัฐ หรือหน่วยงาน องค์กรของเอกชนต่างๆ ที่มีขนาดใหญ่และมีอำนาจมากกว่า หลายชุมชนสร้างสื่อเป็นของตนเองเพื่อที่จะนำเสนอเรื่องราวที่เกิดขึ้นภายในชุมชน รวมทั้งเรื่องที่เป็นประโยชน์ให้คนภายในชุมชนได้รับทราบ เนื่องจากสื่อที่มีอยู่ส่วนใหญ่เป็นสื่อจากส่วนกลางจึงมักจะนำเสนอข่าวของส่วนกลางเป็นหลัก ไม่ค่อยมีเรื่องของท้องถิ่น หรือถึงแม้จะนำเสนอ ก็มักจะนำเสนอด้วยมุมมองของคนนอกที่ไม่ได้อยู่ใกล้ชิดกับปัญหาอย่างแท้จริง

สื่อภายในชุมชนดังกล่าวข้างต้นจัดว่าเป็นประชาสังคมอย่างหนึ่ง เนื่องจากเป็นสื่อที่คนภายในชุมชนร่วมสร้างกันเอง ไม่ได้เป็นสื่อของรัฐ ดังนั้นจึงไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของรัฐ ไม่จำเป็นต้องนำเสนอเรื่องราวที่รัฐ "สั่ง" ให้เสนอ จึงเป็นการเมืองภาคประชาชนโดยแท้จริง

ก่อนที่จะพูดถึงเรื่องราวเกี่ยวกับสื่อภายในชุมชนนั้น ผู้วิจัยขออธิบายความหมายของ "ประชาสังคม" เสียก่อนโดยอิงกับคำนิยามที่ผู้รู้และนักวิชาการได้ให้ไว้ เพื่อที่จะได้เป็นกรอบแนวคิดให้แก่ผู้อ่านได้เข้าใจในหัวข้อวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้

เอนก เหล่าธรรมทัศน์³ นักวิชาการทางรัฐศาสตร์ได้ให้ความหมายของประชาสังคม (Civil Society) คือ เครือข่าย กลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ สถาบัน และชุมชนที่มีกิจกรรมหรือมีการเคลื่อนไหวอยู่ระหว่างรัฐ (State) กับปัจเจกชน (Individuals) โดยที่จุดเน้นของประชาสังคม ได้แก่

-ไม่ชอบและไม่ยอมให้รัฐครอบงำหรือบงการ แม้จะยอมรับความช่วยเหลือจากรัฐ และร่วมมือกับรัฐได้ แต่ก็สามารถชี้หน้า กำกับและคัดค้านรัฐได้พอสมควร

³ เอนก เหล่าธรรมทัศน์, การเมืองของพลเมือง : สู้ให้สรรพชนใหม่, (โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2545), น.23.

-ไม่ชอบลัทธิปัจเจกนิยมแบบสุดขั้ว ซึ่งส่งเสริมให้คนเห็นแก่ตัว ต่างคนต่างอยู่ แกร่งแย่งแข่งขันจนไม่เห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวม หากแต่สนับสนุนให้ปัจเจกชนรวมกลุ่มรวมหมู่ และรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยไม่ปฏิเสธการแสวงหาหรือปกป้องผลประโยชน์เฉพาะส่วนเฉพาะกลุ่ม

เอนกมองว่า สังคมต้องประกอบด้วย 3 ส่วน คือ รัฐ-ประชาสังคม-ปัจเจกชน ซึ่งเป็นอิสระต่อกัน แต่ก็ต้องโยงใยเกี่ยวข้องกัน ชัดแย้งคัดค้านกันได้ แต่ก็ต้องปรองดองสามัคคีกันไป ด้วย

สุรวุฒิ ปัดไธสง² ให้ความเห็นเกี่ยวกับแนวคิดประชาสังคมว่า เป็นสังคมที่มีอำนาจเหนือรัฐ โดยบุคคลซึ่งเป็นพลเมืองในสังคมที่จะมีอำนาจเหนือรัฐนั้น ต้องมีสำนึกในอุดมการณ์ประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีสำนึกในสิทธิหน้าที่ ความเสมอภาคและเสรีภาพ มีสำนึกสาธารณะ เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน เป็นบุคคลที่สามารถรวมกลุ่มเป็นองค์กรซึ่งมีอยู่หลากหลาย และดำเนินกิจกรรมสาธารณะอย่างต่อเนื่องยาวนานจนสามารถตอบสนองต่อเป้าหมายหรือความต้องการขององค์กรหรือชุมชนได้ บุคคลในสังคมแบบนี้ต้องมีเครือข่ายการติดต่อสื่อสารเพื่อการเรียนรู้อันเป็นกระบวนการของสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society)

สุรวุฒิมองว่า ประชาสังคมเป็นสังคมที่มีความหลากหลาย แตกต่าง แต่ไม่แตกแยก ประชาชนมีการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อประโยชน์สุขของพลเมืองเป็นสำคัญ การเมืองมิใช่เป็นเรื่องของรัฐ แต่เป็นของพลเมือง ประชาชนมีความเป็นพลเมืองเพราะมีสำนึกในการมีส่วนร่วมเพื่อส่วนรวมอย่างกระตือรือร้น รับผิดชอบและมีคุณธรรม และการที่ประชาชนจะมีความเป็นพลเมืองได้นั้น จะต้องมีการสร้างทางสังคมเป็นกลไกที่สามารถหล่อหลอมให้บุคคลในสังคมมีความเป็นพลเมืองได้ ซึ่งก็คือ กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายใต้กระบวนการหรือโครงสร้างทางสังคมนั่นเอง

เช่นเดียวกับสุรวุฒิ ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ (อ้างในสุชีลา ตันชัยนันท์)³ มองว่าประชาสังคม คือ "ลักษณะตรงข้ามและการดำรงอยู่เหนือรัฐ" ดังนั้นจึงมีอิสระในระดับหนึ่งจากรัฐ

² อนุชาติ พวงลำสี และกฤตยา อาชวนิจกุล, ขบวนการประชาสังคมไทย : ความเคลื่อนไหวภาคพลเมือง, (โครงการวิจัยและพัฒนาประชาสังคม, 2542), น.95.

³ เรื่องเดียวกัน, น.143.

ประชาสังคมประกอบไปด้วยมิติต่างๆ ของชีวิตสังคม ซึ่งรัฐไม่อาจดูถูกกลั่นหรือละลายไปจนหมดสิ้นได้

ส่วนชูชัย ศุภวงศ์ (อ้างในสุชีลา ตันชัยนันท์)⁴ ได้ให้ความหมายของประชาสังคมว่า การที่ผู้คนในสังคมเห็นวิกฤตการณ์หรือสภาพปัญหาในสังคมที่สลับซับซ้อนยากแก่การแก้ไข มีวัตถุประสงค์ร่วมกันที่นำไปสู่การก่อจิตสำนึก (Civic Consciousness) ร่วมกัน มารวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือองค์กร (Civic Group/Organization) ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน หรือภาคสังคม (ประชาชน) ในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกัน (Partnership) เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาหรือกระทำการบางอย่างให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ก็ด้วยความรัก ความสมานฉันท์ ความเอื้ออาทรต่อกัน ภายใต้ระบบการจัดการโดยมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย

ธีรยุทธ บุญมี⁵ มีความเห็นในทำนองที่ใกล้เคียงกันว่า การแก้ปัญหาพื้นฐานทางสังคมควรให้ความสำคัญกับ "พลังที่สาม" หรือ "พลังของสังคม" หากสังคมโดยรวมมีความเข้มแข็ง นักธุรกิจ นักวิชาชีพ นักศึกษา ปัญญาชน ชาวบ้านสามารถร่วมแรงร่วมใจผลักดันสังคม ปัญหาต่างๆ ที่เป็นพื้นฐานก็จะสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ทั้งนี้สังคมที่เข้มแข็งเน้นที่ลักษณะที่กระจาย (Diffuse) พลังทางสังคมที่มาจากทุกส่วนทุกวิชาชีพ ทุกระดับรายได้ ทุกภูมิภาคของประเทศ โดยนัยนี้แตกต่างจากแนวคิด "ประชาชนเป็นใหญ่" หรือ "อำนาจของประชาชน" ดังเช่นกระบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองในอดีต

ประเวศ วะสี (อ้างในสันติกโรภิกขุ, พระสุธีวรญาณ, พระศรีปริยัติโมลี, พระมหาทองเจิม สุวโจ และพระเอี่ยม ทองดี)⁶ ก็มีมุมมองที่คล้ายกัน กล่าวคือ ประชาสังคม คือภาคประชาชนหรือภาคสังคม ซึ่งได้แก่ ประชาชน ชุมชน หมู่บ้านหรือองค์กรประชาชน ที่มีคุณลักษณะคือ มีความเข้มแข็ง มีความรัก ความเอื้ออาทร มิตรภาพ และการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งเกิดจากกระบวนการที่ประชาชนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีอุดมคติเดียวกัน หรือมีความเชื่อร่วมกันในบางเรื่อง มีการติดต่อสื่อสาร มีการรวมกลุ่มในการปฏิบัติบางสิ่งบางอย่าง และมีการจัดการในระดับกลุ่ม

⁴ เรื่องเดียวกัน, น.144.

⁵ ยุทธนา วรณปิติกุล และสุพิธา เริงจิต, สำนึกพลเมือง ความเรียงว่าด้วยประชาชนบนเส้นทางประชาสังคม, (มูลนิธิการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม, 2542), น.96.

⁶ อนุชาติ พวงสำลีและกฤตยา อาชวนิจกุล, ขบวนการประชาสังคมไทย : ความเคลื่อนไหวภาคพลเมือง, น.184.

จนเกิดมีพลังมากพอที่จะสร้างสรรค์ดุลยภาพให้เกิด "สังคมสมานภาพ" ได้ นั่นคือ เกิดความสมดุลระหว่างภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาชน

ไพบุลย์ วัฒนธรรมศิริ (อ้างในสมคิด เลิศไพฑูรย์)⁷ ให้คำจำกัดความว่า ประชาสังคม หมายถึง "สังคมที่ประชาชนทั่วไปมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของประชาชน โดยอาศัยองค์กร กลไก กระบวนการ และกิจกรรมอันหลากหลายที่ประชาชนจัดขึ้น หรือหมายถึงส่วนของสังคมที่ไม่ใช่ภาครัฐ (ซึ่งดำเนินงานโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมาย) และไม่ใช่งานภาคธุรกิจ (ซึ่งดำเนินงานโดยมุ่งหวังผลกำไร)"

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (ชูชัยและยุวดี 2540 : 39-40 อ้างในสมคิด เลิศไพฑูรย์)⁸ เสนอว่า Civil Society มีที่มาจากสังคมตะวันตก ซึ่งในความหมายของตะวันตก หมายถึง ส่วนของสังคมทุกส่วนที่ไม่ใช่ภาครัฐ เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า ในสังคมตะวันตกเติบโตมาหลังจากที่มีการสถาปนาส่วนอื่นๆ ของสังคมที่อยู่นอกรัฐ ก็คือภาคที่ไม่ใช่ประชาชนทั่วไป แต่เป็นประชาชนที่มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เห็นได้ชัดในส่วนที่เป็นพาณิชย์กรรม เกษตรกรรม เพราะฉะนั้น Civil Society จึงมีความหมายถึงนอกภาครัฐ จริงๆ แล้วถ้าจะหมายถึงองค์กร ก็เป็นองค์กรที่จัดตั้งโดยไม่ใช่อำนาจรัฐ ไม่มีอำนาจรัฐเข้ามาเกี่ยวข้อง ในสังคมไทย เราจะพบว่าภาครัฐไปจัดตั้งสนับสนุนด้วยในรูปของกลุ่มต่างๆ ฉะนั้น เราอาจแบ่งแยกได้เป็นส่วนที่ภาครัฐไปจัดตั้งกลุ่มต่างๆ เป็น 2 ส่วน คือ

-ลักษณะการจัดตั้งที่ไม่ได้เป็นการจัดตั้งในเรื่องเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมช่วยกลไกของรัฐ หรือใช้กำลังบังคับ

-ลักษณะการจัดตั้งที่มีส่วนช่วยกลไกของรัฐ ในการใช้กำลังบังคับ

ด้านมุมมองของประชาสังคมในส่วนนักคิดต่างชาตินั้น เฮเกล (Hegel)⁹ มองว่าประชาสังคมหมายรวมเอาสมาคม ชุมชน สถาบัน ฐานันดร กลุ่มอาชีพ ฯลฯ ที่อยู่ระหว่างรัฐและครอบครัวเข้าด้วยกัน กลุ่มหรือองค์กรที่ประกอบกันเป็นประชาสังคมนั้น อาจเป็นกลุ่มแบบจารีตดั้งเดิม หรือจะเป็นกลุ่มสมัยใหม่ เกิดจากการรวมตัวแบบคนสมัยใหม่ก็ได้

⁷ เรื่องเดียวกัน, น.211.

⁸ เรื่องเดียวกัน, น.212.

⁹ เอนก เหล่าธรรมทัศน์, การเมืองของพลเมือง : สูสหัสวรรษใหม่, น.14.

เฮเกลมองว่า รัฐกับประชาชนไม่แยกขาดจากกันจนถึงขนาดเป็นขั้วตรงกันข้าม แต่มองว่า ประชาสังคมสามารถที่จะพัฒนาไปเป็นรัฐได้ หรือมองว่า ประชาสังคมเป็นรัฐในขั้นแรก แบบหยาบๆ ยังไม่สมบูรณ์ เพราะยังไม่มีมิติด้านความคิดจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม

ส่วนมาร์กซ์ (Marx) ให้ความหมายว่า ประชาสังคมหมายถึงรวมถึงเศรษฐกิจการเมืองแบบทุนนิยม ซึ่งรวมถึงชนชั้นต่างๆ ที่ประกอบกันขึ้นเป็นสังคมด้วย

กรัมสกี (Gramsci) มองในทางเดียวกับมาร์กซ์ แต่ขยายนิยามให้กว้างขึ้น คือเห็นว่า ประชาสังคมไม่ได้หมายถึงชนชั้นต่างๆ และเศรษฐกิจการเมืองแบบระบบตลาดเท่านั้น หากยังให้รวมเอาระบบความคิดและวัฒนธรรมของชนชั้นต่างๆ เข้าไปในนั้นด้วย

ทั้งกรัมสกีและมาร์กซ์ต่างเน้นย้ำถึงความขัดแย้ง และความแตกต่างระหว่างชนชั้นภายในประชาสังคม คือ ไม่มองว่าประชาสังคมเป็นการร่วมมือร่วมใจของคนทุกระดับชั้นภายในประชาสังคม เพื่อเรียกร้องให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ต่างๆ เพื่อคนส่วนรวม

ประชาสังคมนี้เกิดขึ้นในโลกของเรามาแล้ว โดยเป็นการตอบสนองการเกิดขึ้นของรัฐ นั่นคือ ในยุคศตวรรษที่ 15 สังคมและรัฐที่เคยร่วมกันปกครองดูแลส่วนรวมเริ่มแยกจากกัน รัฐก่อรูปชัดเจนและแยกตัวเองออกจากสังคม พยายามผูกขาดอำนาจในการประกอบสาธารณกิจต่างๆ จึงเกิดแนวคิดเรื่องอธิปไตย คืออำนาจที่ไม่มีใครสามารถแบ่งไปได้ เป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนจากยุคกลางมาสู่ยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในตะวันตก และตั้งแต่นั้นมา ประชาสังคมจึงเริ่มมีความหมายว่า คืออะไรก็ตามที่ไม่ใช่รัฐ แยกออกจากรัฐ¹⁰

สำหรับในสังคมไทยแล้ว แนวคิดเรื่องประชาสังคมถูกนำมาใช้ในสังคมไทยเป็นครั้งแรกเมื่อประมาณปี พ.ศ.2524 โดยสุรพงษ์ ชัยนาม ซึ่งได้นำความคิดของกรัมสกีมานำเสนอ แต่ในเวลานั้นสังคมไทยยังไม่ได้ให้ความสนใจแนวคิดประชาสังคมมากนัก ยังไม่มีการวิเคราะห์ความเป็นประชาสังคม หรือพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) อย่างชัดเจน สาเหตุสำคัญเนื่องจากสังคมไทยแตกต่างไปจากสังคมตะวันตกในแง่ที่สังคมยุโรปผ่านการต่อสู้เรื่องสิทธิเสรีภาพ และประชาธิปไตยมายาวนาน การก่อกำเนิดชนชั้นกลาง และวัฒนธรรมเมืองที่เรียกร้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 ทำให้เกิดการขยายตัวของภาคประชาสังคม และนำไปสู่การปรับสัมพันธภาพอำนาจระหว่างรัฐกับประชาชน จนกระทั่งรัฐตะวันตกไม่มีบทบาทนำในสังคม

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, น.13.

ในทางตรงกันข้าม รัฐไทยควบคุมพื้นที่ทางสังคมค่อนข้างเบ็ดเสร็จมาช้านาน นับแต่ยุคปฏิรูปการปกครองสมัยรัชกาลที่ 5 การเปลี่ยนแปลงการปกครองที่นำโดยขุนนางข้าราชการ ถึงเผด็จการทหารในยุคสงครามเย็น และการเริ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจในปี พ.ศ.2504 ทำให้ประชาสังคมไม่เกิดขึ้น ขณะเดียวกันประชาชนก็มีฐานะเป็น "ราษฎร" ภายใต้ระบบอุปถัมภ์และโครงสร้างแนวคิด¹¹

เมื่อแผนพัฒนาเศรษฐกิจได้มุ่งเน้นการส่งออก จึงนำมาสู่การเติบโตของคนชั้นกลางและบรรดาเหล่านายทุน กระแสเรียกร้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเกิดขึ้น ผนวกกับพันธมิตรจากประชาชนระดับล่างที่ประสบปัญหาจากนโยบายการพัฒนาและความมั่นคง ทำให้ประชาชนรู้สึกทนไม่ได้กับสังคมการเมืองที่ปิดและคับแคบ จึงพยายามแสวงหาพื้นที่ทางการเมืองของประชาชนเอง จนนำมาสู่การเรียกร้องประชาธิปไตยในช่วง 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งถือเป็นการเกิดขึ้นของ "การเมืองสาธารณะ" หรือประชาสังคมนั่นเอง จุดเริ่มต้นดังกล่าวก่อให้เกิดกลุ่มองค์กรที่ทำกิจกรรมสาธารณะมากมายทั้งด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม แต่กระนั้นแม้ว่าพื้นที่ประชาสังคมจะเปิดขึ้น แต่รัฐก็ยังคงบทบาทหลักในการควบคุมทั้งสังคมการเมืองและประชาสังคม โดยอาศัยกลไกทางอุดมการณ์ของรัฐผ่านสถาบันในประชาสังคม เช่น ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน วัด สถานที่ทำงาน และสื่อมวลชน เป็นต้น ขณะเดียวกันขบวนการภาคประชาสังคมอันประกอบด้วยองค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ และชาวบ้านในชนบท นอกจากจะริ่อาทกรรมหลักที่ว่าด้วยการพัฒนาของรัฐแล้ว ยังผลักดันวาทกรรมทางเลือกในการนิยามความหมาย "ความยากจน" กับ "การพัฒนา" กระบวนทัศน์ใหม่ที่เปลี่ยนเป้าหมาย จากการพึ่งรัฐมาสู่การพึ่งตนเองในแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน หรือ "ชุมชนเข้มแข็ง" และต่อมาได้พัฒนามาสู่การต่อสู้ในมิติระดับโครงสร้างก็มีการเรียกร้องการกระจายอำนาจ การยอมรับสิทธิชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาการพัฒนา จากการที่รัฐร่วมกับทุนนิยมได้รุกเข้าแย่งชิงทรัพยากรจากท้องถิ่นรุนแรงมากขึ้น นำไปสู่การเติบโตของขบวนการประชาชนที่มีลักษณะรูปแบบใหม่ (New Social Movement) ในการต่อสู้เพื่อปกป้องสิทธิของชุมชนและประชาชน เช่น ขบวนการเคลื่อนไหวคัดค้านสัมปทานไม้ ขบวนการสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากร เป็นต้น จึงเห็นได้

¹¹ โอบาส ปัญญา และพิเชษฐ์ หนองช้าง, ประชาคมรากหญ้า ขบวนการคนกล้า สร้างบ้าน
วันใหม่ ประสบการณ์จริงจากชุมชนเข้มแข็งระดับตำบล 4 ภาค, น.42.

ว่า ด้วยแรงบีบจากรัฐและทุน เป็นปฏิกริยาโดยตรงให้ภาคประชาสังคมเติบโตขึ้น แต่เป็นการเติบโตในฐานะชนบท ไม่ได้มาจากฐานคนชั้นกลางแบบสังคมตะวันตก¹²

ในส่วนพื้นที่ประชาสังคมของคนชั้นกลาง หรือคนเมือง ได้ขยายตัวขึ้นจากการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยในช่วงพฤษภาคม พ.ศ.2535 ทำให้นักวิชาการได้หันมาใส่ใจศึกษาขบวนการทางการเมืองของคนชั้นกลาง หรือใส่ใจในการเมืองสาธารณะมากขึ้น โดยนักคิดที่ให้ความสำคัญแก่ประชาสังคมในช่วงนี้ก็คือ ธีรยุทธ บุญมี นำเสนอเรื่อง "สังคมเข้มแข็ง" ได้เสนอการผนึกกำลังของภาคสังคม และลำดับพัฒนาการของประชาสังคมแต่ละชั้น ต่อมา ศ.นพ.ประเวศ วะสี นักคิดสายชุมชนที่มีชื่อเสียงของสังคมไทยได้นำเสนอแนวคิดใหม่อันสืบเนื่องจากแนวคิดชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งก็คือ "สังคมสมานภาพและวิชชา" โดยได้ฉายภาพให้เห็น 3 ปริมณฑล คือ รัฐานุภาพ (ภาครัฐ), ธนานุภาพ (ภาคธุรกิจเอกชน) และสังคมานุภาพ (ภาคสังคม) ซึ่งปริมณฑลทั้ง 3 กำลังเสียสมดุลโดยภาครัฐและภาคทุนใหญ่ ทำให้ภาคสังคมอ่อนแอลง เกิดความรุนแรงเชิงโครงสร้าง จะต้องทำให้เกิดดุลยภาพทั้ง 3 ฝ่าย จึงจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน การทำให้ภาคสังคมเข้มแข็งขึ้นก็ด้วยการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนให้เกิดขึ้น ด้วยการใช้อยุทธศาสตร์ความร่วมมือ "พหุภาคี" ที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายเข้ามาถักทอ เอื้ออาทรต่อกัน ข้อเสนอที่สำคัญประการต่อมาคือ สภาวะการถักทอของชุมชนดังกล่าวจะต้องเป็นแนวนอน (บนพื้นฐานอำนาจที่เท่าเทียมกัน) และไปเชื่อมโยงกับโครงสร้างแนวดิ่ง หรือโครงสร้างของรัฐ อันจะทำให้เกิดพลังที่ทวีคูณยิ่งขึ้น¹³

ข้อเสนอของประเวศชี้ให้เห็นถึงปริมณฑลทางสังคม ถือเป็นจุดเริ่มต้นของกระแสแนวคิด "ประชาสังคม" ซึ่งสอดคล้องกับกระแสความสนใจของโลกที่ให้ความสำคัญกับประชาสังคม ภายหลังจากล่มสลายของลัทธิคอมมิวนิสต์ ความล้มเหลวของรัฐในระบบทุนนิยมและสังคมนิยม ซึ่งแนวคิดประชาสังคมของประเวศได้รับอิทธิพลจากกลุ่มแนวคิดประชาสังคมชุมชนนิยม หรือประชาสังคมศาสนา และวาทกรรมประชาสังคมสำนักประเวศ (Prawase School) ได้กลายเป็นกระแสที่ได้รับความนิยมอย่างมากตั้งแต่ปี พ.ศ.2538 เป็นต้นมา

ภายหลังแนวคิดดังกล่าวได้ถูกผลักดันเข้าสู่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 โดยผนวกกับแนวคิดของชัชอนันต์ สมุทวณิช เรื่อง "ประชารัฐ" อันเป็นที่มาของปฏิบัติการเสริมสร้าง "ประชาคม" โดยภาครัฐในระดับต่างๆ เช่น ประชาคมจังหวัด อำเภอ ตำบล ทั้งนี้โดยใช้หลักการเรื่องชุมชนถักทอแนวนอนแล้วเชื่อมโยงกับโครงสร้างแนวดิ่งของรัฐ ซึ่งหน่วย

¹² เรื่องเดียวกัน, น.43.

¹³ เรื่องเดียวกัน, น.44.

งานที่ทำหน้าที่ประสานให้เกิดขบวนการดังกล่าวอาจเป็นข้าราชการ นักวิชาการท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน กลุ่มธุรกิจ หรือกลุ่มอื่นๆ ตามแนว "พหุภาคี" อย่างไรก็ตาม ในภาคปฏิบัติการจริงพบว่า ประชาคมที่เกิดขึ้นจริงในแต่ละพื้นที่ล้วนแต่มีชุมชนที่เข้มแข็ง มีขบวนการประชาชนก่อตัวมาอย่างต่อเนื่องแล้วหลายรูปแบบ ทั้งเครือข่ายลุ่มน้ำ เครือข่ายป่าชุมชน เครือข่ายออมทรัพย์ เครือข่ายเกษตร โดยไม่ได้ยึดติดกับขอบเขตพื้นที่ทางราชการ ขณะที่หลายแห่งไม่มีขบวนการประชาชน แต่เป็นพื้นที่เป้าหมายสร้างประชาคมของรัฐ ก็จะกลายเป็น "ประชาคมเทียม" (Artificial) คือถูกจัดตั้งโดยมีศูนย์กลางอยู่ที่หน่วยงานราชการ ตามนโยบายของรัฐที่เน้นการเพิ่มประชาคมเชิงปริมาณ ยิ่งทำให้เกิดสภาพประชาคมจัดตั้งมากขึ้น ซึ่งชี้ให้เห็นว่า รัฐได้ใช้วาทกรรม "ประชาคม" ในโครงสร้างอำนาจของรัฐ อันเป็นการขัดกับปรัชญาประชาสังคมทั้งแบบชุมชนนิยม เสรีนิยม หรือขบวนการทางสังคมอย่างสิ้นเชิง¹⁴

แต่อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540¹⁵ อันเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของไทยที่เป็นของประชาชนโดยแท้จริง ได้ให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนมากกว่ารัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ ที่แล้วมา ซึ่งนับได้ว่า เป็นการสนับสนุนประชาสังคมให้เกิดขึ้น อันจะเป็นนิมิตหมายอันดีสำหรับสังคมไทยต่อไปในอนาคต อาทิเช่น

มาตรา 44 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะ และเพื่อคุ้มครองความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

มาตราที่ส่งเสริมเสรีภาพในการรวมตัวของประชาชนให้เพิ่มขึ้น

มาตรา 45 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์กรเอกชน หรือหมู่คณะอื่น

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, น.44.

¹⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และโครงสร้างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540, (สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2541), น.10.

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันมิให้มีการผูกขาดตัดตอนในทางเศรษฐกิจ

มาตราที่เพิ่มเติมสิทธิและเสรีภาพในฐานะที่เป็นพลเมือง

มาตรา 46 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 56 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมร่วมกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่อง ในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมรวมทั้งได้ให้องค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐ เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายตามวรรคหนึ่งและวรรคสองย่อมได้รับความคุ้มครอง

สื่อมวลชนก็เป็นสื่อหนึ่งที่มีบทบาทอย่างยิ่งต่อประชาสังคม ไม่ว่าจะเป็นการนำเสนอข่าว หรือเรื่องราวที่เกี่ยวกับประชาสังคม หรือเปิดโอกาสให้ประชาชน ชุมชนต่างๆ ได้นำเสนอเรื่องราวของตนเองผ่านช่องทางสื่อมวลชน เช่น หลายสื่อได้เปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นนั้นๆ เป็นนักข่าวประจำท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่ เนื่องจากมีความรู้และเข้าใจในภูมิหลังของชุมชนที่ตนเอง

อาศัยอยู่ ดั่งนั้นแล้ว จึงเป็นการนำเสนอผ่านมุมมองของคนท้องถิ่นนั้นๆ การนำเสนอข่าวจึงมีความใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ภาคเหนือโดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นศูนย์กลางความเจริญทุกด้านของภาค ก็มีสื่อท้องถิ่นเช่นเดียวกัน โดยสื่อที่มีบทบาทอย่างยิ่งและมีผู้ติดตามมากที่สุดคือ หนังสือพิมพ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์ ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์รายวันที่มียอดจำหน่ายสูงที่สุด และวางขายไม่เพียงแต่ในเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่เท่านั้น ยังวางขายทั่วทั้ง 17 จังหวัดภาคเหนือด้วย

วุฒิ นันทขว้าง¹⁶ นักศึกษาภาควิชาการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ปี พ.ศ.2536 ได้รายงานเกี่ยวกับการศึกษาทัศนคติของผู้รับสารต่อหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ว่า กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาโครงการการศึกษาสำหรับบุคลากรประจำการของสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ จำนวน 100 คน มีความนิยมอ่านหนังสือพิมพ์จากส่วนกลางคือ ไทยรัฐมากที่สุด ส่วนหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือ ไทยนิวส์

อย่างไรก็ดี ในช่วงปลายปี 2542 ได้เกิดสื่อใหม่ขึ้น เพื่อเป็นทางเลือกให้กับประชาชน นั่นก็คือ สำนักข่าวประชาธรรม ซึ่งถูกจุดประกายขึ้นโดยกลุ่มนักคิด นักพัฒนาเอกชน และนักกิจกรรม โดยลักษณะการนำเสนอ เป็นการนำเสนอข่าวสารต่างๆ ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นข่าวที่ไม่ได้รับการนำเสนอผ่านสื่อกระแสหลัก (หนังสือพิมพ์ทั่วไป) รวมทั้งข่าวที่มีการนำเสนอทางสื่อต่างๆ ผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ต ผู้ที่สนใจต้องการรับข่าวสารจากสำนักข่าวสามารถสมัครเป็นสมาชิกได้ โดยต้องซื้อหุ้น ร่วมเป็นเจ้าของสำนักข่าว

ด้วยลักษณะการเป็นสื่อทางเลือกของสำนักข่าวประชาธรรม จึงมีรูปแบบการนำเสนอที่แตกต่างไปจากสื่อทั่วไป หรือสื่อประเพณีหลายอย่างด้วยกัน โดยจะได้กล่าวถึงต่อไปในบทที่ 4

เมื่อสื่อที่มีอยู่เดิม เช่นหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์ กับสื่อทางเลือกแบบใหม่ เช่นสำนักข่าวประชาธรรมมีความแตกต่างกัน จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจว่า ลักษณะการนำเสนอข่าวในเหตุการณ์เดียวกันจะมีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร มีมุมมองที่เหมือนหรือต่างกันอย่างไร

¹⁶ อ่างในคนยา ธัชชนก, “หนังสือพิมพ์รายวันท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่กับการกำหนดวาระข่าวสารการพัฒนาแก่ชุมชน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต สาขาวิชาหนังสือพิมพ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538), น.5.

และสื่อชนิดใดที่มีลักษณะของความเป็นประสาสังคมมากกว่ากัน คือ เปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่น ได้นำเสนอเรื่องราวที่เกิดขึ้นภายในชุมชนของตน รวมถึงสื่อใดที่เป็นตัวแทนของชุมชนอย่างแท้จริง

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้เลือกกรณีศึกษาข่าวขึ้นมาชิ้นหนึ่ง คือ กรณีความขัดแย้งใน เรื่องที่ดินจังหวัดลำพูน โดยในช่วงเดือนพฤษภาคม ปี พ.ศ.2545 มีชาวบ้านในจังหวัดลำพูนเป็น จำนวนมากถูกจับกุม เนื่องจากข้อกล่าวหาว่า เข้าไปบุกรุกที่ดินที่มีเจ้าของ อันเนื่องมาจากมติ คณะรัฐมนตรี (ครม.) เมื่อวันที่ 23 เมษายน 2545¹⁷ ที่อนุญาตให้หน่วยงานท้องถิ่น โดยเฉพาะผู้ว่า ราชการจังหวัด และผู้บังคับบัญชาตำรวจ สามารถจัดการด้วยกลไกความรุนแรงของรัฐ และด้วย มตินี้เจ้าหน้าที่รัฐจึงใช้ความรุนแรงกับบรรดาชาวบ้านด้วยการเผาทำลายทรัพย์สินที่ชาวบ้านได้ ปลุกสร้างไว้ ทำให้ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนเป็นอันมาก เนื่องจากไม่สามารถที่จะต่อสู้กับ อำนาจรัฐที่ยิ่งใหญ่ได้

สื่อทั้งสองไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์ และสำนักข่าวประชาธรรมล้วนนำ เสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์นี้ ผู้วิจัยจึงสนใจและต้องการที่จะศึกษาวาทกรรมและปัจจัย ขององค์กรในการเลือกสรร กำหนดเนื้อหาข่าวผ่านกรณีนี้ โดยเปรียบเทียบการนำเสนอข่าว ระหว่างหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์ ซึ่งเป็นตัวแทนสื่อประเพณีแบบดั้งเดิมกับตัวแทนสื่อทางเลือกแบบ ใหม่ นั่นก็คือ สำนักข่าวประชาธรรมนั่นเอง

ปัญหาคำวิจัย

1. วาทกรรมข่าวเกี่ยวกับกรณีความขัดแย้งเรื่องที่ดินในจังหวัดลำพูนที่ปรากฏใน หนังสือพิมพ์ไทยนิวส์กับสำนักข่าวประชาธรรมมีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

2. ปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อกระบวนการเลือกสรร การกำหนดเนื้อหาในการนำเสนอ ข่าวกรณีความขัดแย้งเกี่ยวกับที่ดินจังหวัดลำพูนของหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์และสำนักข่าวประชา ธรรม

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาวาทกรรมในข่าวกรณีความขัดแย้งปัญหาที่ดินในจังหวัดลำพูนที่นำเสนอใน หน้าหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์และผ่านทางสำนักข่าวประชาธรรม ในช่วงระหว่างเดือนมกราคม 2545 ถึงเดือนธันวาคม 2545

¹⁷ ข่าวสด, (2 มิถุนายน 2545): 5.

และศึกษาผู้ผลิตเนื้อหาข่าว ผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ซึ่งหมายถึงชาวบ้าน และนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์เพื่อร่วมกันวิพากษ์สื่อ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

สื่อกระแสหลัก หมายถึง สื่อที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ เป็นหลัก เข้าถึงคนได้เป็นจำนวนมาก มีมาอยู่ก่อนแล้ว และมักจะเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องกับความเชื่อส่วนใหญ่ของสังคม เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หรือสื่อสิ่งพิมพ์ หนังสือพิมพ์ต่างๆ ในงานวิจัยชิ้นนี้คือ หนังสือพิมพ์ไทยนิวส์

สื่อทางเลือก หมายถึง สื่อแบบใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้นในสังคม เพื่อให้ประชาชนมีทางเลือกใหม่ในการรับรู้ข่าวสาร มักเน้นเนื้อหาเฉพาะกลุ่มเป้าหมาย และตั้งคำถามกับวิถีชีวิตแบบกระแสหลัก ในงานวิจัยนี้คือ สำนักข่าวประชาธรรม

หนังสือพิมพ์ไทยนิวส์ หมายถึง หนังสือพิมพ์รายวันระดับภูมิภาคของภาคเหนือ ซึ่งมียอดจำหน่ายสูงที่สุด ออกวางขายทั่วทั้ง 17 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง แม่ฮ่องสอน แพร่ น่าน พะเยา ตาก อุตรดิตถ์ พิษณุโลก สุโขทัย กำแพงเพชร พิจิตร นครสวรรค์ เพชรบูรณ์ และอุทัยธานี

สำนักข่าวประชาธรรม หมายถึง สำนักข่าวที่ก่อตั้งโดยกลุ่มนักคิด นักพัฒนาเอกชน และนักกิจกรรม โดยเป็นสื่อที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารต่างๆ ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยมีการรับสมัครสมาชิกด้วยการเปิดให้ชื้อหุ้น ซึ่งจะถือว่าร่วมเป็นเจ้าของด้วย

ข่าวความขัดแย้งกรณีปัญหาที่ดิน จังหวัดลำพูน หมายถึง เรื่องราวเหตุการณ์ที่ชาวบ้านใน 2 อำเภอ และ 1 กิ่งอำเภอของจังหวัดลำพูน ได้แก่ อ.บ้านโฮ้ง อ.ป่าซาง และกิ่ง อ.เวียงหนองล่อง ได้เข้าไปใช้ประโยชน์ในที่ดินรกร้างว่างเปล่าที่นายทุนมีเอกสารสิทธิ์ครอบครองอยู่ เจ้าหน้าที่รัฐจึงได้เข้าจับกุมและเผาทำลายทรัพย์สินของชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อน จนมีหลายฝ่ายทั้งกลุ่มชาวบ้านเอง องค์กรพัฒนาเอกชน และนักวิชาการได้เข้ามาช่วยกันแก้ปัญหา

กระบวนการเลือกสรรเนื้อหา หมายถึง ปัจจัยต่างๆ ที่เจ้าของสื่อ หรือบรรณาธิการข่าว รวมไปถึงตัวนักข่าวเองใช้ในการพิจารณาเพื่อเป็นแนวทางขององค์กร ในการนำเสนอข่าวสารต่างๆ ซึ่งได้แก่ นโยบาย จุดยืนขององค์กร ความสำคัญของข่าว ฯลฯ สำหรับในงาน

วิจัยชิ้นนี้หมายถึง นโยบายในการนำเสนอข่าวของทั้งหนังสือพิมพ์ไทยนิวิส์และสำนักข่าวประชาธรรม แนวทางการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในกลุ่มต่างๆ การสนใจติดตามข่าวกรณีปัญหาที่ดิน

ความเป็นประชาสังคม หมายถึง การที่ผู้คนในสังคมมองเห็นปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในสังคม และเกิดมีจิตสำนึกที่จะแก้ไขปัญหาของส่วนรวมร่วมกัน จึงรวมตัวเป็นกลุ่มก้อนหรือองค์กร เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาหรือทำการบางอย่างให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยอยู่ภายใต้ระบบการจัดการที่มีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย ในงานวิจัยชิ้นนี้หมายถึง การที่บรรดาชาวบ้านในพื้นที่กรณีความขัดแย้งเรื่องที่ดินจังหวัดลำพูน กลุ่มนักวิชาการ รวมถึงหนังสือพิมพ์ไทยนิวิส์และสำนักข่าวประชาธรรมมีสำนึกในปัญหาความขัดแย้ง และร่วมกันแก้ไขปัญหาให้คลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้นภายใต้การเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย

ข่าวชุมชน หมายถึง ข่าวที่นำเสนอเรื่องราวที่เกิดขึ้นภายในชุมชนหรือท้องถิ่นเป็นหลัก ซึ่งอาจไม่ได้มีคุณลักษณะของความเป็นข่าวอย่างที่ยอมรับกัน เช่น เป็นข่าวแปลก ไร้ใจ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลสำคัญ หรือในแง่ของความสดใหม่ แต่มันเป็นข่าวที่นำเสนอปัญหาของชุมชนในแง่มุมต่างๆ มีประโยชน์ ให้ความรู้กับคนภายในท้องถิ่นตลอดจนสังคมโดยรวม เมื่อนำเสนอแล้วทำให้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้รับความสนใจจากคนในสังคม และเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น

วาทกรรม หมายถึง ชุดของคำหรือความหมายซึ่งเป็นที่ยอมรับ เป็นระบบความหมายของสังคม มีการให้ความหมาย คุณค่าตามกฎเกณฑ์ของสังคม สถาบันหรือปัจเจกบุคคลที่มีอำนาจในสังคมสามารถเลือกที่จะนำเสนอหรือไม่นำเสนอความหมายใดก็ได้ และอาจผลิตซ้ำเพื่อตอกย้ำชุดของคำหรือความหมายนั้นให้กลายเป็นวาทกรรมที่ครอบงำอุดมการณ์และสถาปนาความเป็นจริงของสังคมในที่สุด ในงานวิจัยชิ้นนี้หมายถึง ชุดของวาทกรรมที่นำเสนอภาพของชาวบ้านและรัฐทั้งในแง่บวกและแง่ลบที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ไทยนิวิส์และสำนักข่าวประชาธรรม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ขยายองค์ความรู้เรื่องข่าวชุมชน ข่าวประชาสังคม ในการศึกษาการสื่อสารเพื่อชุมชน
2. นำไปสู่แนวทางการพิจารณาแก้ไขปัญหา ความขัดแย้งต่างๆ ระหว่างชุมชนกับภาครัฐ โดยอาศัยกลไกของข่าวชุมชน

3. นำเอาวิธีการวิเคราะห์วาทกรรมมาเป็นเครื่องมือศึกษารูปแบบและกระบวนการ
นำเสนอเนื้อหาข่าวชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างประชาสังคม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย